

General-pukovnik
MILORAD JANKOVIĆ

*Tito je reafirmisao marksističko
učenje o naoružanom narodu
i razvio ga dalje kao vojnu misao
narodnooslobodilačkih i revolucionarnih
pokreta*

Titovo ime, velikog vođe i stratega narodnooslobodilačkog rata i revolucije, tvorca savremene vojne misli narodnooslobodilačkih i revolucionarnih ratova, ali i još većeg stratega mirne socijalističke izgradnje i mira u svetu — još za života je postalo nerazdvojni deo pojma za uspešnu narodnooslobodilačku i revolucionarnu borbu, i legenda svih zavisnih, kolonijalnih i potlačenih naroda i socijalno ugnjetenih radnih ljudi koji streme ka slobodi.

Od svojih savremenika razlikovao se i po tome što je, sa posebno naglašenim smislom za analizu, izučavao savremene društveno-političke, ekonomske i vojne procese, stvaralaštvom genija, izgrađivao i vlastitu procenu njihovih tokova i — vizija pravaca razvoja.

Ta Titova sposobnost za predviđanje, da sve procese sagledava kroz vlastitu, a istorija je to pokazala, i nepogrešivu viziju — čini jednu od najbitnijih osobina njegovog revolucionarnog stvaralaštva. Vizionarski je uočio da se težište revolucionarne borbe sve više prenosi ka nerazvijenim, agrarnim i zaostalim područjima i zemljama, i da budućnost savremene borbe radničke klase leži u objedinjavanju revolucionarne i narodnooslobodilačke borbe i njihovih vojno-političkih ciljeva, odnosno u savezništvu radničke klase i seljaštva.

Na toj vizionarskoj proceni, primenjenoj na jugoslovenske uslove, Tito je zasnivao svoju koncepciju, doktrinu i strategiju revo-

lucionarnog usmeravanja KPJ od 1937. godine, a od 1941. godine — i našeg narodnooslobodilačkog rata.

Tu veliku istinu, inače dugo osporavanu, potvrdili su ne samo ukupni rezultati narodnooslobodilačkog rata i revolucije i posleratne izgradnje samoupravnog socijalizma u našoj zemlji, već i rezultati velikog broja revolucionarnih i narodnooslobodilačkih ratova, vođenih u međuvremenu širom sveta. Najbolje je potvrđuju i današnji vojno-politički odnosi u svetu, kao i otvoreni društveno-politički, klasno-socijalni, ekonomski i nacionalni procesi, posebno u onom delu sveta koji pripada nesvrstanom pokretu.

Naši narodi i narodnosti imali su tu sreću da je, u 60 godina postojanja KPJ i SKJ, SKOJ-a i revolucionarnih sindikata, više od 40 godina bio obezbeđen kontinuitet njihovog revolucionarnog delovanja, preko ličnosti druga Tita, kao generalnog sekretara CK KPJ, predsednika SKJ, predsednika SFRJ i vrhovnog komandanta naših oružanih snaga.

Istorija vekovne borbe za opstanak, slobodu i nezavisnost naših naroda i narodnosti ne priznaje sličan primer da je ijedna ličnost ostavila tako dubok trag, ugrađujući sebe, preko četiri decenije, kako u temelju naše socijalističke zajednice tako i u njenu bolju i srećniju sadašnjost i budućnost.

Titova koncepcija rukovođenja revolucionarnim radom Partije uključivala je, već od 1937. godine, elemente političkog, državničkog i vojnog rukovođenja, jasno opredeljene revolucionarne vojno-političke ciljeve i, dosta precizno, definisane elemente unutrašnje i spoljne politike. Ti ciljevi nisu bili odmah i svakome uočljivi. Ali, što je vreme odmicalo, oni su sve više dolazili do izražaja i bili sve vidljiviji.

Njihovu vojno-političku suštinu čine Titova borba da Partija prevlada stav, nametnut sa strane, da je Jugoslavija versajska tvorevina a ne izraz najdubljih želja i htenja svih naših naroda, i Titova duboka vera u radničku klasu i KPJ, i neiscrpnu energiju narodnih masa kao subjekta revolucionarne borbe. To ga je motivisalo na upornu borbu protiv raspuštanja Partije kao i za donošenje odluke da CK KPJ i Partija moraju biti oslobođeni finansiranja sa strane, i da sedište CK mora biti preneto iz inostranstva u zemlju, kako bi njegov rad bio pod kontrolom sopstvene Partije i radničke klase.

Te odluke činile su fundamentalnu osnovu samostalne i nezavisne političke strategije KPJ, u predratnom i ratnom, pa i SKJ — u posleratnom periodu. One čine osnovu i današnje unutrašnje i spoljne politike SKJ i samoupravne socijalističke Jugoslavije.

U vreme fašističke agresije, aprila 1941. godine, Tito nije bio ni predsednik države ni vlade bivše Jugoslavije, pa ipak je, svestan istorijske odgovornosti, preuzeo sudbinu naše zemlje i naroda u svoje ruke.

»Da u tim sudbonosnim, istorijskim trenucima« — kako je rekao Josip Broz Tito, oktobra 1975. u Stolicama — »nismo imali takvu idejno-političku i organizacijski čvrsto izgrađenu snagu kakva je bila KPJ — Jugoslavije nikad više ne bi bilo. Ostala bi za sva vremena raskomadana, podjeljena i zbrisana sa geografske karte.«

Pokrenuvši naše narode na ustanak, Tito nije raspolagao ni sa jednim bitnim faktorom strategije, u običajnom smislu reči, pa ipak je sagledao mogućnost ne samo za uspešan početak nego i ishod ustanka.

»Vjerovali ili ne« — rekao je Tito u Stolicama 1975. »ali i u onakvoj situaciji mi smo bili duboko ubjeđeni da ćemo potpuno uspjeti i pobjediti, sa KPJ kakvu smo imali i narodom uz nas«.

Pripremajući se za oružanu borbu, Tito je izgrađivao i bitne elemente vlastite revolucionarne, i u sklopu nje vojne strategije koji, kao strategijske kategorije, nisu bili poznati u dotadašnjoj ratnoj teoriji i praksi. Osnovne faktore te strategije sačinjavali su KPJ, širok i čvrst oslonac Partije na narod, u čije je slobodarske težnje i praiskonsku snagu Tito neizmerno verovao, kao i ceo jugoslovenski prostor, na kome su bila izgrađena partijska uporišta.

Tito je izgrađivao Partiju kao organizacijsku i političku snagu sa težištem na rukovodstvima, naročito nižim, koja su istovremeno osposobljavana za štabove revolucije, a osnovne organizacije KPJ i SKOJ-a — kao embrione budućih oružanih snaga.

Takva revolucionarna Partija — koja je uspela da za veoma kratko vreme očisti svoje redove, ojača idejno-političko jedinstvo, da se organizacijski učvrsti, da preživi sve strahote progona, a naročito aprilsku katastrofu, i da za vanredno kratko vreme do 4. jula 1941, sa autoritetom koji može imati samo država sa svim atributima vlasti, izvrši, u ilegalnim uslovima i uslovima okupacije, obimne, specifične i originalne pripreme naroda i zemlje za prelazak iz okupacije u ustanak i veliku narodnooslobodilačku i revolucionarnu borbu — bila je veliko Titovo delo.

Samo takva Partija, izgrađena kao avangarda radničke klase, koja je imala tako razgranate i duboko puštene korene u narodu, mogla je da izvrši ulogu jednog od najbitnijih faktora Titove revolucionarne strategije. Nju nikakve bure ni vetrovi nisu mogli da

slome ili da skrenu sa pravog puta, kako u toku narodnooslobodilačkog rata i revolucije tako i u posleratnom periodu. Ona je bila onaj najsigurniji garant da će postavljeni vojno-politički i revolucionarni ciljevi u ratu, kao i oni posle oslobođenja, biti u potpunosti ostvareni.

Na čelu CK KPJ i kao vrhovni komandant oružanih snaga, Tito je, snagom genijalnog stratega, uspeo da ostvari ono što istorija narodnooslobodilačke i revolucionarne borbe ranije nije poznavala — u okviru jednog rata, izvedenog u najtežim uslovima okupacije, okupatorske nadmoćnosti i krajnje neravnomerne oružane borbe, u vanredno složenim unutrašnjim i spoljnim vojno-političkim uslovima, bez ikakve pomoći sa strane, samo sa osloncem na vlastite snage — izgradio je sve bitne elemente strategije u savremenom smislu reči, kao što su revolucionarne oružane snage i njihova ratna veština, revolucionarna vlast i država na osnovama federativnog uređenja, nerazrušivo bratstvo i jedinstvo i ravnopravnost naroda i narodnosti, međunarodna afirmacija Jugoslavije na osnovama samostalnog i nezavisnog kursa političke i vojne strategije.

Revolucionarne oružane snage, kao jedno od najvećih Titovih dela, vođene sigurnom rukom svog vrhovnog komandanta — veoma su brzo izrasle u onaj bitni oružani faktor i oslonac Titove revolucionarne strategije, bez kojeg nije bilo moguće ne samo voditi uspešnu ofanzivnu borbu strategijskih razmera, nego ni opstati na složenom i veoma teškom jugoslovenskom ratištu.

Već krajem prve godine rata Titove oružane snage su, na jugoslovenskom i balkanskom ratištu, predstavljale faktor strategijskog značaja, a krajem druge, takav oružani strategijski faktor koji je obezbeđivao potpunu samostalnu i nezavisnu procenu međunarodnih procesa i odnosa i vojno-politički kurs Titove strategije, pri donošenju poznatih odluka na Drugom zasedanju AVNOJ-a. Krajem 1943. godine one su obezbedile izrastanje jugoslovenskog ratišta u značajnu strategijsku sponu između savezničkih frontova, čiji je strategijski značaj sve više rastao — ukoliko se rat bližio kraju.

U međuvremenu, naše revolucionarne oružane snage vodile su, pod Titovim rukovodstvom, brojne bitke ali — nijednu nisu izgubile. Tita nisu mogli pokolebati naoko nesavladive teškoće. One su ga kalile i čeličile. Može se tvrditi da su najteži uslovi i najsloženije okolnosti upravo bile »normalno« stanje u kojem je on donosio i najsudbonosnije, ali veličanstvene odluke.

Zajedno sa našim oružanim snagama i ukupnim Titovim vojnim delom izrastala je i legenda o Titu, kao jednom od najvećih vojskovođa i stratega drugog svetskog rata, kome su i najljući neprijatelji

odavali visoka priznanja i izražavali poštovanje. Titovo ime i Jugoslavija postali su pojam za oslobodilačku borbu porobljenih naroda Evrope i sveta.

Uz izgradnju Partije i oružanih snaga, Titova politička i vojna strategija je, naročito od Savetovanja u Stolicama, sve uspješnije odbijala pokušaje velikih sila da se mešaju u tok i ishod narodnooslobodilačke i revolucionarne borbe.

Poznato je da je borba na spoljnopolitičkom i diplomatskom planu značila dug, težak i veoma složen proces, da su se često i istovremeno preplitali interesi suparničkih koalicija na jugoslovenskom tlu, i da je Centralnom komitetu i Vrhovnom štabu bilo praktično nemoguće da dođu do nužnih informacija iz oblasti političke i vojne strategije velikih sila.

U toj nerazrešivoj enigmi, u dramatičnim izazovima, kada je izgledalo da više nema izlaza, Titov genije je nepogrešivo nalazio ispravna i pravovremena rešenja, predviđajući razvoj društveno-političkih, ekonomskih i vojnih procesa i odnosa, kako unutar koalicija tako i između njih.

Pri tome, Tita, kao vojnog i političkog stratega, diplomate i državnika, posebno izdvaja činjenica da je u jednoj ličnosti bila objedinjena dužnost generalnog sekretara CK KPJ, vrhovnog komandanta oružanih snaga a kasnije i predsednika Nacionalnog komiteta narodnog oslobođenja Jugoslavije, odnosno okolnost da su Politbiro CK KPJ i Vrhovni štab NOV i POJ, skoro kroz ceo rat, obavljali funkcije revolucionarne Vrhovne komande a i neke vrste revolucionarne ratne vlade i parlamenta.

I to je bilo jedno od Titovih originalnih rešenja, uslovljeno specifičnim okolnostima i izgrađeno na osnovu vlastitih analiza prethodnih narodnooslobodilačkih i revolucionarnih ratova.

U Titovoj političkoj i vojnoj strategiji svaka odluka je bila duboko proračunata, osmišljena i strogo vezana za određene uslove. Kod Tita nije bilo ni zakašnjenja ni istrčavanja, niti odluka koje bi zaostajale za svešću narodnih masa ili za mogućnostima njihove materijalne realizacije. Ne postoji ni jedna Titova odluka strategijskog značaja, koja se nije čvrsto temeljila na nekom od materijalnih oslonaca. Nekad su to bili Partija, narodi i narodnosti, jugoslovenski prostor ili oružane snage, nekad moralno-politički ili neki drugi faktor, a najčešće svi zajedno.

Upravo stoga što je Tito bio radnik i revolucionar, vođa i strateg velike borbe naroda i narodnosti jedne male zemlje, poznate po

mukotrpnjoj istoriji, što je pronašao način da njihovu praiskonsku snagu i slobodarske težnje, nacionalno dostojanstvo i nadahnuće — pretvori u veličanstvenu pobjedu nad mrakom i nasiljem a njih ponovo okupi i ujedini u bratsku zajednicu, čime je ujedno izražavao slične želje i težnje svih porobljenih, zavisnih i ugnjetenih naroda — ugled i delo druga Tita daleko su prevazišli naše granice i granice vremena u kojem je živio i delovao. On je postao živa legenda drugog svetskog rata, državnik međunarodnog ugleda i jedan od najuglednijih državnika savremenog sveta.

Titova je istorijska zasluga što je, stvaralaštvom stratega i vizionara, reafirmisao marksističko učenje o naoružanom narodu i dalje ga razvio kao vojnu misao narodnooslobodilačkih i revolucionarnih pokreta. To učenje Tito je obogatio novim aktuelnim sadržajima. Spajanjem ciljeva narodnooslobodilačke i revolucionarne borbe, on je stvorio osnovu za izgradnju autentične revolucionarne strategije i taktike i osobene ratne veštine čije je bitno svojstvo permanentna ofanziva. To je originalna i specifična ratna veština revolucionarnih oružanih snaga, koja je značila krupan doprinos savremenoj teoriji i praksi narodnooslobodilačkih i revolucionarnih pokreta, s obzirom na to da su svi oni počinjali oružanu borbu — kao slabija strana i da su bili primorani da sve bitne faktore strategije izgrađuju u procesu te borbe.

U posleratnom periodu Tito je bio tvorac i strateg u svetu jedinstvene koncepcije, doktrine i strategije odbrane zemlje, koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, a time i vojne misli radničke klase sa bitno novim idejnim, organizacijskim i vojnostručnim sadržajem.

Ako bismo i pored naučno-filozofskog kontinuiteta, ipak tražili neku razliku u kvalitetu između ratne i posleratne Titove vojne misli, onda bi ona mogla biti manje ili više izražena kao rezultanta bitno promenjenih uslova. Naime, danas je naša radnička klasa, pod rukovodstvom SKJ, na vlasti (preko 35 godina), ima izgrađenu savremenu i modernu državu, samoupravni socijalistički sistem, revolucionarne oružane snage, preko 35 generacija obučениh kadrova, moćnu materijalnu bazu, granitno jedinstvo SKJ i naroda i narodnosti, kao najvećih tekovina narodnooslobodilačkog rata i revolucije.

U međuvremenu Titova vojna misao je prešla nacionalne okvire i široko se primenjuje na različitim kontinentima, i pod različitim uslovima, svuda pokazujući svoju univerzalnost i revolucionarnu i vojnostručnu vrednost. Time je Titova vojna misao postala svojina ne samo međunarodnog radničkog pokreta, malih i srednje razvije-

nih zemalja nesvrstanog sveta, već i onih najrazvijenijih koje imaju razloga da budu zabrinute za svoju slobodu i nezavisnost.

Tito je bio i jedan od tvoraca koncepcije i strategije nesvrstanog pokreta. On je ukazao svetu na dotle nepoznate ali jedino moguće puteve aktivne miroljubive koegzistencije među državama i narodima — kao jedinu alternativu opstanka čovečanstva.

Te Titove vizionarske ideje nisu bile izraz samo iskrenih želja i opredeljenja naroda i narodnosti Jugoslavije, već i stremljenja čitavog progresivnog dela čovečanstva.

Kao i inače, stvarne vrednosti i suština ovih Titovih ideja dosta dugo nisu bile shvaćene u svom pravom značenju. Danas one čine svojinu ne samo nesvrstanog, već i velikog dela ostalog progresivnog sveta.

Usvajajući strategijske osnove nesvrstane politike, veliki deo sveta istovremeno je otvorio i složene društveno-političke, ekonomske i socijalne procese i probudio svest o vlastitoj nacionalnoj vrednosti, samostalnosti i nezavisnosti. Njih, u savremenim uslovima, nije moguće obezbediti bez čvrstog oslonca na vlastitu koncepciju, doktrinu i strategiju odbrane, samostalnu i nezavisnu, na vlastite oružane snage i njihovu materijalnu bazu.

Time je politika nesvrstanog pokreta dobila i svoj revolucionarni smisao koji se ogleda u tome što se, razvojem i jačanjem revolucionarnih društvenih snaga u nesvrstanim zemljama istovremeno menjaju i društveni procesi u njima koji, sa svoje strane, utiču i na dalju izmenu društveno-političkih odnosa u svetu.

U tom smislu, Titova vojna misao, teorija i praksa, krčeći sebi put u dugoj, grčevitoj borbi, kakav je uostalom i karakter savremene klasno-socijalne i nacionalne borbe, izborila je ne samo status specifične i originalne teorije i prakse radničke klase i narodnooslobodilačkih pokreta u međunarodnim razmerama, već i ravnopravan tretman sa vojnom misli, teorijom i praksom drugih savremenih armija. A samim tim izborila je i znatne strategijske prednosti nad njom, u onoj meri u kojoj su danas stvarne socijalističke i progresivne snage u prednosti nad silama mraka i nasilja.